1. ספר שמות פרק ל"א-ל"ב

ויאמר יהוה אל־משה לאמר: ואתה דבר אל־בני ישראל
לאמר אך את־שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם
לדרתיכם לדעת כי אני יהוה מקדשכם: ושמרתם את־
השבת כי קדש הוא לכם מחלליה מות יומת כי כל־העשה
בה מלאכה ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמיה: ששת ימים
יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קדש ליהוה
כל־העשה מלאכה ביום השבת מות יומת: ושמרו
בני־ישראל את־השבת לעשות את־השבת לדרתם ברית
עולם: ביני ובין בני ישראל אות הוא לעלם כי־ששת ימים
עשה יהוה את־השמים ואת־הארץ וביום השביעי שבת
וינפש ויתן אל־משה ככלתו לדבר אתו
בהר סיני שני לחת העדת לחת אבן כתבים באצבע אלהים:
וירא העם כי־בשש משה לרדת מן־ההר ... פרק ל"ב
וידבר יהוה אל־משה לך־רד כי שחת עמך אשר העלית
מארץ מצרים: סרו מהר מן־הדרך אשר צויתם עשו להם
עגל מסכה וישתחוו־לו ויזבחו־לו ויאמרו אלה אלהיך
ישראל אשר העלוך מארץ מצרים: ויאמר יהוה אל־משה
ראיתי את־העם הזה והנה עם־קשה־ערף הוא: ועתה הניחה
לי ויחר־אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול: ויחל משה
את־פני יהוה אלהיו ויאמר למה יהוה יחרה אפך בעמך אשר
הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה: למה יאמרו
מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אתם בהרים ולכלתם
מעל פני האדמה שוב מחרון אפך והנחם על־הרעה לעמך:
זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם
בך ותדבר אלהם ארבה את־זרעכם ככוכבי השמים וכל־
הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעלם: וינחם
יהוה על־הרעה אשר דבר לעשות לעמו:
ויפן וירד משה מן־ההר ושני לחת העדת בידו לחת כתבים
משני עבריהם מזה ומזה הם כתבים: והלחת מעשה אלהים
המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על־הלחת:

[illegible] ל"א

וישב משה אל־יהוה ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדלה
ויעשו להם אלהי זהב: ועתה אם־תשא חטאתם ואם־אין
מחני נא מספרך אשר כתבת: ויאמר יהוה אל־משה מי
אשר חטא־לי אמחנו מספרי: ועתה לך ׀ נחה את־העם אל
אשר־דברתי לך הנה מלאכי ילך לפניך וביום פקדי ופקדתי
עלהם חטאתם: ויגף יהוה את־העם על אשר עשו את־
העגל אשר עשה אהרן: שמות ל"ג וידבר יהוה אל־משה
לך עלה מזה אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים אל־
הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר
לזרעך אתננה: ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי את־הכנעני
האמרי והחתי והפרזי החוי והיבוסי: אל־ארץ זבת חלב
ודבש כי לא אעלה בקרבך כי עם־קשה־ערף אתה פן־
אכלך בדרך: וישמע העם את־הדבר הרע הזה ויתאבלו
ולא־שתו איש עדיו עליו:

[illegible] י"ב

יב ויאמר משה אל־יהוה ראה אתה אמר אלי העל את־העם
הזה ואתה לא הודעתני את אשר־תשלח עמי ואתה אמרת
יג ידעתיך בשם וגם־מצאת חן בעיני: ועתה אם־נא מצאתי
חן בעיניך הודעני נא את־דרכך ואדעך למען אמצא־חן
יד בעיניך וראה כי עמך הגוי הזה: ויאמר פני ילכו והנחתי
טו לך: ויאמר אליו אם־אין פניך הלכים אל־תעלנו מזה:
טז ובמה ׀ יודע אפוא כי־מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלוא
בלכתך עמנו ונפלינו אני ועמך מכל־העם אשר על־פני
האדמה:
יז ויאמר יהוה אל־משה גם את־הדבר הזה אשר דברת אעשה
יח כי־מצאת חן בעיני ואדעך בשם: ויאמר הראני נא את־
יט כבדך: ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם
יהוה לפניך וחנתי את־אשר אחן ורחמתי את־אשר ארחם:
כ ויאמר לא תוכל לראת את־פני כי לא־יראני האדם וחי:
כא כב ויאמר יהוה הנה מקום אתי ונצבת על־הצור: והיה בעבר
כבדי ושמתיך בנקרת הצור ושכתי כפי עליך עד־עברי:

3. פרקי אבות פרק ו'

אמר רבי יהושע בן לוי:
בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת:
אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, שכל מי שאינו עוסק
בתורה, נקרא נזוף, שנאמר: נזם זהב באף חזיר, אשה
יפה וסרת טעם: ואומר: והלחת מעשה אלהים המה,
והמכתב מכתב אלהים הוא, חרות על הלחת: אל תקרא
חרות אלא חירות, שאין לך בן חורין, אלא מי שעוסק
בתלמוד תורה. וכל מי שעוסק בתלמוד תורה, הרי זה
מתעלה, שנאמר: וממתנה נחליאל, ומנחליאל במות:

6. [illegible]

וא"ר יוחנן משום רבי יוסי טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר מכמה מלקיות שנא' °ורדף את מאהביה וגו' ואמרה אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה וריש לקיש אמר יותר ממאה מלקיות שנאמר °תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה: וא"ר יוחנן משום ר' יוסי שלשה דברים בקש משה מלפני הקב"ה ונתן לו בקש שתשרה שכינה על ישראל ונתן לו שנאמר °הלוא בלכתך עמנו *בקש שלא תשרה שכינה על עובדי כוכבים ונתן לו שנאמר °ונפלינו אני ועמך בקש להודיעו דרכיו של הקב"ה ונתן לו שנא' °הודיעני נא את דרכיך

9. [illegible]

[illegible] הושע' אמר העבירה בחומה
אחרת חז"ל בהר סברת רבי יהודה דס"ל בזמן שאין
עושין רצ"מ אין קרויים בנים ולכן באיזה טענה יהיו
ניצולים אך הש"ס תפס ההלכה כר"מ דס"ל גם כשאין
עושין רצ"מ קרוים בנים ולכן אמר שהיה צריך לומר
בני בחוניך וכן א"ל הקב"ה להושע ישראל שהם בני
בחוני. והנה יש סברא לומר אם ישראל חטאו בכבוד
אב ואם שהם דור שאביו יקלל ואת אמו לא יברך אין
ראויים להגלל בטענה זו דאב ממחל כיון שיש עליהם
קטיגור מבזוי אב איך יהיה סניגור מדין אב ולז"א אפילו
דור שאביו קלל עכ"ז אל תאמן אלא למד זכות מדין אב
ובנים:

[illegible]

כך היא גאולתן של ישראל, בתחילה קמעא, כל מה שהיא מנצנצת היא רבה והולכת. קמעא קמעא יש לו המובן של קמיע, שיש בקמיע בפעולת המקושר והמכוסה ומוסתר בה צירופי שמות, שמצטרפים מכתובים שונים שבתורה ונביאים וכתובים, וכל אחד מהם הלא יש בו ענין אלהי מיוחד, שמופיע בו כשהוא כסדרו, אבל ערך מיוחד יש להם דוקא בשינויי הרכבותיהם וצירופיהם כמו שהם בקמיע, שכאילו מתחלקים בהם לחלקים ושברים מעורבבים ומתחברים בסדר משונה ומיוחד ומחודש, המגלה דרך מעגלי הנתיבות הללו את מפלאות הארותיהם ופעליהם, וכן הוא במהלך הגאולה ובחלקי השמות האלהיים וצירופיהם הרכביהם והופעותיהם הנפלאות וסדורי חלקיהם עד השתלמות כל ענינם השלם ממקור אחדותם, בכל אמתתה ותפארתה.

שמות ל"ד

ה וירד יהוה בענן ויתיצב עמו שם
ו ויקרא בשם יהוה: ויעבר יהוה ׀ על־פניו ויקרא יהוה ׀ יהוה
ז אל רחום וחנון ארך אפים ורב־חסד ואמת: נצר חסד
לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה לא ינקה פקד ׀ עון
ח אבות על־בנים ועל־בני בנים על־שלשים ועל־רבעים: וימהר
ט משה ויקד ארצה וישתחו: ויאמר אם־נא מצאתי חן בעיניך
אדני ילך־נא אדני בקרבנו כי עם־קשה־ערף הוא וסלחת
י לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו: ויאמר הנה אנכי כרת ברית
נגד כל־עמך אעשה נפלאת אשר לא־נבראו בכל־הארץ
ובכל־הגוים וראה כל־העם אשר־אתה בקרבו את־מעשה
יהוה כי־נורא הוא אשר אני עשה עמך:

7. [illegible]

הנה מלאכי.
ולא חני:

4. [illegible]

אמר רבי פנחס הכהן בר חמא, אין הקדוש־ברוך־הוא חפץ לחיב כל בריה, שנאמר, כי לא אחפץ במות המת (יחזק' יח לב). וכן הוא אומר, כי לא אל־חפץ רשע, אתה (תהלי' ה ד). ואומר, חי־אני נאם אדני יהוה אם־אחפץ במות הרשע (יחזק' לג יא). ובמה חפץ, להצדיק בריותיו, שנאמר, ה' חפץ למען צדקו (ישעי' מב כא). תדע לך, שבזמן שהבריות חוטאין ומכעיסין לפניו והוא כועס עליהן, מה הקדוש־ברוך־הוא עושה, חוזר ומבקש להן סנגור שילמד עליהן זכות ונותן שביל לפני הסנגור. וכן אתה מוצא בימי ירמיה שאמר, שוטטו בחוצות ירושלים וראו נא ודעו ובקשו ברחובותיה אם־תמצאו איש אם־יש עשה משפט מבקש אמונה ואסלח לה (ירמי' ה א). וכן כשחטאו הסדומיים גלה לאברהם ללמד עליהן זכות, שנאמר, וה' אמר המכסה אני. מיד התחיל אברהם ללמד עליהן סנגוריא, שנאמר, ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם־רשע. ואין ויגש אלא תפלה,

5. ילקוט שמעוני

ישעיה אמר ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב, מיד ובידו רצפה, מהו רצפה אר"ש בר נחמני רצץ פה שאמרה דלטוריא על בני. אליהו אמר כי עזבו בריתך בני ישראל ומה נאמר לו ואת אלישע בן שפט תמשח לנביא תחתיך. באותו היום אמר לו הקב"ה אליהו עד שאתה מקטרג את בני לך לדרכך דמשק וקטרג עליהם

* 8. ראב"ע *

(יח) ויתן. ריקי מוח יתמהו, מה עשה משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה. ולא ידעו, אם יעמוד שם עם ה' כמספר הזה וכפל כפלים שנים, לא יוכל לדעת חלק מאלף ממעשה ה' ודרכיו וסוד כל המצות שצוהו, כי יחשבו כי המעשה העיקר. ואיננו[25], רק הלבב והמעשה[26] והלבב והלשון להרגיל[27]. וכן כתוב בפיך ובלבבך לעשותו (דבר' ל יד)[28]. וקדמונינו אמרו[29]: רחמנא לבא בעי. ושורש כל המצות עד שיאהב את ה' בכל נפשו וידבק בו, וזה לא יהיה שלם אם לא יכיר מעשה ה' בעליונים ובשפלים וידע דרכיו. וככה אמר הנביא, כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי (ירמי' ט כג), אז יתברר לו, כי ה' עושה חסד משפט וצדקה בארץ (שם), ולא יוכל לדעת ה' אם לא ידע נפשו ונשמתו וגופו, כי כל מי שלא ידע מהות נפשו, חכמת מה לו.

[illegible]

רק מיסוד המידות האלה, האצילות הזאת והעדינות הזאת, ראויים להגיע למתן תורה ולהיות תלמידי־חכמים. מהענקיות המידותית והמוסרית של אברהם אבינו זוכים למתן תורה על־ידי הנכד שלו. "דרך ארץ קדמה לתורה"[72]. המידות הן הבסיס לזכיה לתורה. בלא זה אין זכיה לתורה. אפילו אם יהיה האדם במדרגה גדולה של ידיעת התורה, חריף ובקי ומפלפל ומגיד שיעור, אם חסרות לו המידות — אין לו אחיזה בתורה.

[illegible]

במסכת יומא אומרים חז"ל: "וזאת התורה אשר שם משה"[96]. זכה — נעשית לו סם חיים. לא זכה — נעשית לו סם מיתה"[97]. אם זכה ויש לו זכות יסודית, נשמתית, אצילית ושייכות למידות של אברהם אבינו — אז התורה נעשית לו סם חיים. אבל אם חסרה לו היסודיות הזאת — הגדלות של אהבה המקפת את כל הבריות כולן וכל ישראל כולם — אז חסרה לו האחיזה האמיתית בתורה והקליטה האמיתית של תורה והיא נהפכת לו לסם מות

[illegible]

יש ש"תופסים" פסוק מתהילים: "הלא משנאיך ה' אשנא", וישנן דרכי חינוך שמדגישים זאת באופן מיוחד, כיסוד בחינוך. מעמידים את מידת שנאת הבריות כיסוד מוסד, בטענה, שכך הם מגינים על עצמם. מעניין, שמעולם לא שמענו שכינו צדיק וגדול בישראל בכינוי: שונא ישראל. לעומת זאת, שמענו על מיוחדים שזכו לכינוי: "הצדיק הגאון והקדוש אוהב ישראל".

10. [illegible]

האהבה, אהבת ישראל, מתחילה מרבונו של עולם, מעצם היצירה האלוהית. מעשים יש בהם שינוי, משא"כ הגזירה האלוהית. מתוך האהבה האלוהית נמשכת אהבתנו. זוהי אהבה עליונה, אהבה שנמשכת מתוך האמונה הגדולה והידיעה הגדולה.

ככל שאדם גדול יותר, הוא כללי יותר, יותר מקושר בכלל. הקשר הזה מתגלה באהבה שמצדו לנשמת האומה, והוא הולך, מתוך כך, ומתגדל והקשר הולך וגדל, עד כדי יכולת הקרנה והשפעה ממנו על הכלל ועל פרטיו, עד כדי יכולת לעורר לתשובה מאהבה, של עקירת הרע משורשו.

[illegible]

אין לעם הישראלי פוליטיקה תגרנית רגילה, שתוכה איגואיסמוס קבוצי גס, יסודותיה שנאת־הבריות כללית וחמרניות שפלה, וכליה תותחים ורובים וכל כלי משחת; כי אין זכות קיום ולא חפץ־קיום לפוליטיקה ישראלית בלא היסוד האידיאלי הנעוץ בחזוק כוחה התרבותי של האומה, שהוא מתיחס ביחס פנימי להתעלות התרבותית האידיאלית של העולם כולו; כי הפוליטיקה הישראלית הגדולה אין בה צד של תחרות־לאומים קטנה, מפני שהיא מהודקת בהתעלות האידיאלית של האומה הישראלית ושל העולם תקות כל טובי בני אדם.

2. מלכים א' י"ח

לו ויהי ׀ בעלות המנחה ויגש
אליהו הנביא ויאמר יהוה אלהי אברהם יצחק וישראל היום
יודע כי־אתה אלהים בישראל ואני עבדך ובדבריך עשיתי ובדברך *
לז את כל־הדברים האלה: ענני יהוה ענני וידעו העם הזה כי־
לח אתה יהוה האלהים ואתה הסבת את־לבם אחרנית: ותפל
אש־יהוה ותאכל את־העלה ואת־העצים ואת־האבנים
לט ואת־העפר ואת־המים אשר־בתעלה לחכה: וירא כל־
העם ויפלו על־פניהם ויאמרו יהוה הוא האלהים יהוה הוא
מ האלהים: ויאמר אליהו להם תפשו ׀ את־נביאי הבעל איש
אל־ימלט מהם ויתפשום ויורדם אליהו אל־נחל קישון
מא וישחטם שם: ויאמר אליהו לאחאב עלה אכל ושתה כי־
מב קול המון הגשם: ויעלה אחאב לאכל ולשתות ואליהו עלה
מג אל־ראש הכרמל ויגהר ארצה וישם פניו בין ברכו: ויאמר
אל־נערו עלה־נא הבט דרך־ים ויעל ויבט ויאמר אין
מד מאומה ויאמר שב שבע פעמים: ויהי בשבעית ויאמר הנה־
עב קטנה ככף־איש עלה מים ויאמר עלה אמר אל־אחאב
מה אסר ורד ולא יעצרכה הגשם: ויהי ׀ עד־כה ועד־כה והשמים
התקדרו עבים ורוח ויהי גשם גדול וירכב אחאב וילך
מו יזרעאלה: ויד־יהוה היתה אל־אליהו וישנס
פרק י"ט
א מתניו וירץ לפני אחאב עד־באכה יזרעאלה: ויגד אחאב
לאיזבל את כל־אשר עשה אליהו ואת כל־אשר הרג את־
ב כל־הנביאים בחרב: ותשלח איזבל מלאך אל־אליהו לאמר
כה־יעשון אלהים וכה יוספון כי־כעת מחר אשים את־נפשך
ג כנפש אחד מהם: וירא ויקם וילך אל־נפשו ויבא באר שבע
ד אשר ליהודה וינח את־נערו שם: והוא־הלך במדבר דרך יום
ויבא וישב תחת רתם אחת וישאל את־נפשו למות ויאמר ׀
ה רב עתה יהוה קח נפשי כי לא־טוב אנכי מאבתי: וישכב
ויישן תחת רתם אחד והנה־זה מלאך נגע בו ויאמר לו קום
ו אכול: ויבט והנה מראשתיו עגת רצפים וצפחת מים ויאכל
ז וישת וישב וישכב: וישב מלאך יהוה ׀ שנית ויגע־בו ויאמר
ח קום אכל כי רב ממך הדרך: ויקם ויאכל וישתה וילך
בכח ׀ האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר
ט האלהים חרב: ויבא־שם אל־המערה וילן שם והנה דבר־
יהוה אליו ויאמר לו מה־לך פה אליהו: ויאמר קנא קנאתי
ליהוה ׀ אלהי צבאות כי־עזבו בריתך בני ישראל את־
מזבחתיך הרסו ואת־נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי
יא ויבקשו את־נפשי לקחתה: ויאמר צא ועמדת בהר לפני
יהוה והנה יהוה עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר
סלעים לפני יהוה לא ברוח יהוה ואחר הרוח רעש לא ברעש
יב יהוה: ואחר הרעש אש לא באש יהוה ואחר האש קול
יג דממה דקה: ויהי ׀ כשמע אליהו וילט פניו באדרתו
ויצא ויעמד פתח המערה והנה אליו קול ויאמר מה־לך
יד פה אליהו: ויאמר קנא קנאתי ליהוה ׀ אלהי צבאות
כי־עזבו בריתך בני ישראל את־מזבחתיך הרסו ואת־
נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו את־נפשי
טו לקחתה: ויאמר יהוה אליו לך שוב לדרכך
מדברה דמשק ובאת ומשחת את־חזאל למלך על־ארם:

[illegible]

16